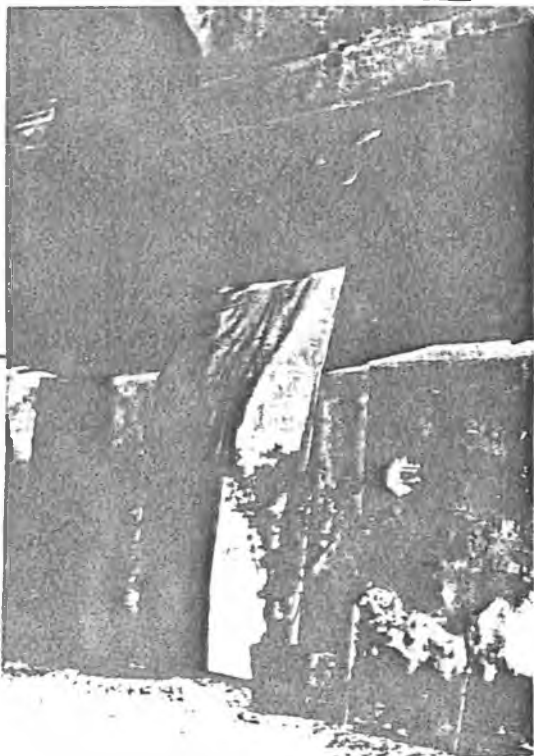
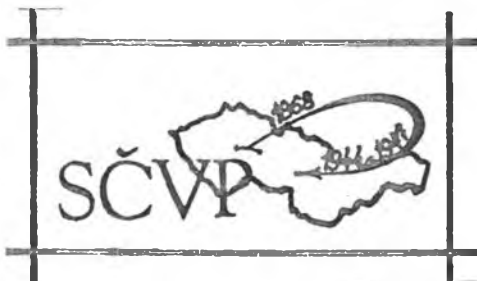

Spolková republika pohltila kolem 5 milionů cizinců, k tomu můžeme klidně připočítat asi 20 milionů východních Němců a přes to všechno to západní Němci financují i když se jim to už zejídá. Příliš nepotěší, když v rámci příjezdu českých krajanů z černigovské oblasti se zvedne skoro nechutná hysterie některých pisálků narychlo upečených pravicových novin a konče samotným ředitelem BIS. A to prosím se jedná o dvě vesnice. Ne, že by něco takového nebylo možné, agenti KGB jak známo lámou všechny rekordy v infiltrace, avšak řekněte mi co se stalo s těmi všemi agenty KGB třeba v naší armádě? Jsou na svých skvělých místech i dnes.
V.H.

Azyl statečných...
Okénko do krypty sv. Cyrila a Metoděje
v Resslově ulici.

Snímek z květnových dnů 1945

u příležitosti 45.výročí návratu české menšiny do vlasti srdečně zveme všechny krajanů našeho regionu a občany Malé Zubovštiny, nyní žijící v Rokytnici, na přátelské setkání do DK Pramět v Šumperku dne 9.května 1992 ve 14 hodin. Vstupné dobrovolné.

Dopoledne dne 9.května 1992 v 9.30 se koná zádušní bohoslužba za padlé II.svět. války v pravoslavném chrámu (Barborka).

Upřímně Vás zve a na Vaši účast se těší výbor Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

U v n i t ě ř č í s l o :

1. BARIÉRY - Prohlášení mzdové účtárně. Konto EAGB
2. Richard G l a z e r: Treblinka - slovo jak z dětské říkanky. Věstník
3. Zamyšlení nad výročím 42-ého roku - A t e n t á t.
4. Josef Alois M a r t i n o v s k ý, Ing.Václav Š i r c: Kronika Českého Malína - Malínská tragedie.Zpravodaj

Předpokl.cena: 1,- Kč MČ 47263 Náklad: 50 výtisků

v y c h á z e l o

1 9 7 3 - 1 9 7 5

o b n o v e n o

1 9 8 7 r o č n í k 10 39

Vydává: Vladimír Hajný RED. Marte Zemanová
ČSA 34, 787 01 Šumperk řada: Julius A.Varga

Uzávěrka: 26.9.93

Josef Alois Martinovský, Ing. Václav Širc
KRONIKA ČESKÉHO MALÍNA

Jak vidím Německo a Němce
Žatec, dne 13.7.1970
P.T.
Deutsche Welle
Köln
P.K.344

Vážení!

Před nějakým časem jsem náhodou zachytil Vaše vysílání v polském jazyce. Bylo to vyhlášení soutěže na téma: "Jak vidím Německo a Němce".

I když jsem se soutěže nezúčastnil, její myšlenka a odpověď na ni mi dlouho ležely v hlavě, až jsem se nakonec rozhodl Vám na tuto otázku odpovědět, i když vím, že lhůta k okresní soutěže dávno minula.

Odpovídám na soutěžní otázku tak, jak ji vidím z vlastní zkušenosti, tak jak jsem ji zažil na vlastní kůži, prost jakéhokoli zaujetí a fevnivosti.

Snad se dočkám Vaší odpovědi.

J.A. Martinovský

Malínská tragédie očima postiženého

Občané Českého Malína až do osudného dne žili pokojným pracovním životem zemědělců a venkovských řemeslníků. Plnili své povinnosti vůči okupačním úřadům, které jim byly nadiktovány. Češi na Volyni neměli žádné politické ani mocenské zájmy.

Za tragédií Českého Malína je zodpovědný tehdejší ostrožecký "Kreislandwirt" Friedrich Vogel. Stupeň jeho zodpovědnosti je těžko posoudit. Krátce před tím německé okupační úřady evakuovaly okres Ostrožec, když partyzánské oddíly sovětského generála Kovpaka tudy prošly na svém pochodu od Putivlu do Karpat. Po odchodu Kovpakovců okres obsadili banderovci - ukrajinští nacionalisté. Vládli si v něm po svém, podle

svých představ.

Mohli malínští čelit holýma rukama partyzánům i banderovcům, když se tam německé okupační úřady a posádka víc už nevrátili, vyjma tuto akci zničení obce?

Či se snad Malín stal obětí nějaké provokace?

Asi za týden po zničení Malína "Gebietskomissar" z Dubna svolal shromáždění všech obecních starostů a ostatních zástupců z celého Ostrožeckého okresu, do sousedního okresního městečka Mlynova. Tam k nim měli projev dva německí generálové, jejichž jména bohužel neznám. Vyzývali k obnovení důvěry v německou okupační správu. Tvrdili, že se nic nemůže stát obcím, které v klidu pracují a plní své povinnosti vůči okupačním úřadům.

Po projevu dal slovo zástupcům okresu Ostrožec. Jako první se přihlásil o slovo starosta české obce Kneruty, sousedící s Českým Malínem, pan Josef Dus.

"Ptám se vás jménem starosty Českého Malína, Josefa Krámského, který se sám zeptat nemůže, jak víte, zahynul v plamenech. Ptám se vás proč? Malínští občané plnili své povinnosti. Nehleděl si ničeho jiného než své poctivé práce a hospodářství, důvěřovali vám, neutkali před vámi. proč jste je vyvraždili a upálili?..."

Kreislandwirt Friedrich Vogel, který byl jedním přítomen, se začal vytáčet. Tvrdil, že prý malínští Češi vyvraždili své spoluobčany - Volksdeutsche.

"Sám dobře víte, že tam nikdy žádné volkdeutsche nebyli" - odpověděl mu směle Dus.

"Malínští stříleli po německých vojácích. Čtyři z nich jsme zadrželi se zbraní v ruce" - opáčil Vogel.

"Ukažte mi je, pane Landwirte, ať se přesvědčíme, zda to jsou vůbec Češi, a ne nějakí provokatéři!..."

"Našli jsme u mlýna čtyři pušky"...

"Myslete, že když snad někdo z občanů měl doma zbraň pro případnou osobní obranu proti banditům, že se s ní ukazoval jen tak na veřejnosti?"

"A i kdyby, pro čtyři pušky jste museli zahubit nevinné děti?..."

Vogel sklopil oči a zalpal po vzduchu. Nevěděl, co by měl odpovědět.

Jeden z generálů jej odstrčil a prostřednictvím tlumočnicka odpověděl: "Malín byl tragický, velký, přímo kolosální omyl. Dostali jsme odpoledne rozkaz se vrátit, upustit od akce, ale rozkaz, bohužel, přišel pozdě. Proto jsme odešli, aniž jsme spálili celou vesnici"...

Na otázku, jak k takovému omylu mohlo dojít, by nám snad mohly odpovědět archivy Gestapa v Dubně, nebo vrchního velitelství Gestapa či SS na Ukrajině, které tehdy sídlilo v Rovnu. Bůh sám ví, kde se dnes tyto archivy nacházejí...

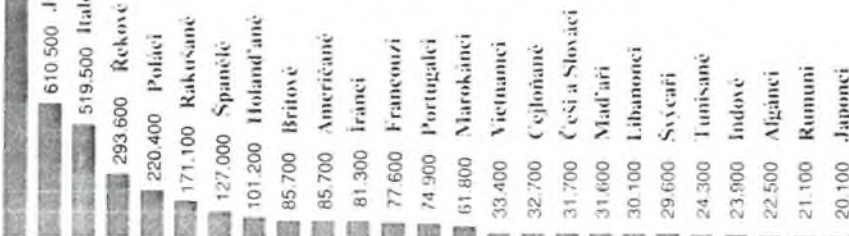
Přes všechno, co se stalo, necítím nenávisť k německému národu, jako takovému, ale jen k těm, kdož byli původci a pachateli tohoto hrozného zločinu. A také k těm, kdož páchání podobných zločinů umožnili. Někteří z nich dosud žijí. Snad u vás působí i politicky. Těžko pak mohu bez obav, s důvěrou pohlížet na budoucnost svých vnuků...

Josef A. Martinovský
Žatec 1970

V den 27. výročí malínské tragédie napsal J.A. Martinovský dopis, ve kterém se rozhodl odpovědět na otázku v soutěži vyhlášené německou rozhlasovou stanicí Deutsche Welle z Kolína nad Rýnem. Soutěž byla vyhlášena v polském vysílání pod názvem "Jak vidím Německo a Němce". Uveřejňujeme podstatnou část závěrečné části tohoto dopisu, který však nikdy nebyl odeslán.

CIZINCI VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO
NA ZAČÁTKU R. 1990

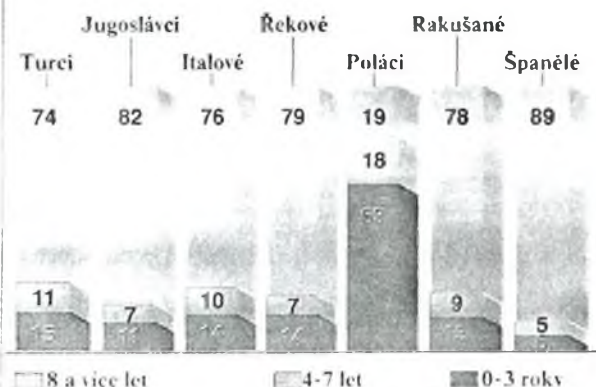
1 612 600
celkem 4 845 900
z toho

"Aktuel 1"
č. 3/91

NATRYVALO V NĚMECKU?

Z každého 100 cizinců žijí
ve Spolkové republice Německo

Živí v pravdě.

Zamyšlení nad výročím dvačtyřicátého roku.

"Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele."
(Jan 15, 13)

Několik červenových dnů a několik dnů na počátku září nás nabádají k přemýšlení.

Mnoho historických studií, statí, esejí, beletristických článků i veršů, bylo věnováno události, která 27. května 1942 otřásla Evropou a která zahájila období, vstoupivší do dějin jako „heydrichiáda“.

Toto neonomatopojické slovo charakterizuje dobu, na jejímž počátku stojí úspěšný útok příslušníků čs. výsadkových jednotek na zastupujícího říšského protektora Reinharda Tristana Heydricha, uprostřed dobývání pravoslavného katedrálního chrámu svatých Cyrila a Metoděje v Praze, jehož krypta jim i všem výsadkářům, dlícími tehdy na území Prahy, poskytla azyl a na konci smrt biskupa, duchovního a čelného představitele z řad laiků české pravoslavné církve na popravišti střelnice v Kobylisích. Epilogem pak byla smrt v mauthausenských plynových komorách pro všechny spoluúčastníky akce „Atentát“. Tolik nejstručnější orientační výčet, který v četných pracích byl více, či méně věrohodně, rozhodně však zevrubně popsán a rozveden

Dost často se však zapomíná na rozbor duševních pohnutek tohoto činu, který se stal právě 27. května 1942 příčinou dalších následků - vlastně důsledků nutnosti tohoto činu. Ne tak na vojensko-politickou motivaci - mám však na mysli osobní odpovědnost každého jednotlivce - účastníka prvotního činu a činu následujících, odpovědnost vyplývající nejenom z povinnosti vyplnění rozkazu, ale především z vlastního přesvědčení, proč je to nutné.

V období příprav této akce, z jejího průběhu i z celého dovršení je to možno sledovat. A je třeba to sledovat, neboť z tohoto hlubšího pohledu, jako odraz jednání všech, kdož čin dovršili, přímo vyzařuje nesmírná morální síla, které je nám jako příkladu třeba v každé době a v dnešní době, prosycené až nedůstojnou honbou za finančními a jinými materiálními požitky nejhrubšího zrna, obzvláště...

Jaké aspekty můžeme hodnotit, přesněji, nač můžeme nahlédnout? V době minulého politického režimu byl čin znevažován velmi rafinovaným

Co všechno budou muset tyto děti udělat,
abychom si jich všimli?

KONTO
BARIÉRY
EAGB PRAHA 17111444/1800

Československá nadace Charty 77 přichází s projektem „Patří mezi nás“ na pomoc trvale postiženým. Trvalé postižení se neobejde bez trvalé pomoci. Trvalá pomoc se neobejde bez trvalých prostředků. Prosíme Vás proto o trvalý, byť nevelký příspěvek na konto „Bariéry“. Jen ten nám umožní systematickou pomoc tam, kde je jí opravdu potřeba a kde státní prostředky nestačí. Nejvyšší hodnotu má to, co trvá.

PROHLÁŠENÍ MZDOVÉ ÚČTÁRNĚ

Já prosím o trvalý převod částky
20,- Kčs měsíčně ze mzdy od nejbližšího možného termínu ve prospěch konta "Bariéry" u EAGB Praha 17111444/1800.

V dne podpis

způsobem. Byl označován jako výsledek porad politiků z Londýnu. Měl ukázat na sepětí těchto politiků s odbojem doma (což se prý nepodařilo díky akci individuálního teroru politického atentátu - nikoliv akci široké masové účasti lidových vrstev a světe div se: byl prý tak připraven, aby zlikvidoval pomocí nacistické odvetné akce 2. a 3. ilegální Ústřední výbor KSC a tím zcela ochromil komunistickou odbojovou složku. Takovému „zhodnocení“ sice odporoval Gottwaldův výrok, učiněný bezprostředně po akci v moskevském rozhlasu a mluvící o činu jako o důkazu maximálního hrdinství našeho odboje, přece však k výše popsanému ohodnocení směřovaly více či méně všechny články v den výročí uveřejňované (nebylo jich mnoho, ale byly) a dokonce i umělecká díla se akcí zabývající, i když některá byla výjimečná, ale jen do určité míry... (To jsem si uvědomoval, když jsem např. v roce 1976 pročítal libreto k operě, zabývající se atentátem s názvem „Ruže pro Johanku“, které bylo až úzkostlivě jinotajné a hlavně tvrdě odsuzující akci individuálního teroru, svrchovaně nebezpečného pro ilegální ÚV KSC a celý komunistický odboj - opera byla po několikaletých úpravách na pokyn ideolog. oddělení ÚV KSC nakonec jednu sezónu hrána v brněnském divadle.)

Nuže - dnes víme, že v žádném případě nešlo o politický atentát a rozhodně ne o akci individuálního teroru. Čin byl činem vojenským a název, který se ujal (atentát) a který pro něj vymysleli vlastně sami nacisté, je v podstatě nepřesný. Akcí individuálního teroru být rovněž nemohl, protože je jen málo příkladů v historii, které se uskutečnily za aktivní spolupráce a zejména morální podpory drtivé většiny národa. Co však je typické pro tento akt, pro nějž jsme našli označení „národního soudu nad katem národa“ je nesmírně obtížná a bez nadsázky hrdinská snaha vojáků para jednotek proniknout mezi domácí odbojáře a navázat s nimi kontakt právě proto, aby čin našel podporu, bez níž by nebyl proveditelný. Jak strašně těžko si tito lidé, kteří dostali v zahraničí adresy na funkcionáře a členy odboje, kteří byli již v tu dobu „v péči“ gestapa, nacházeli cestu k novým spolupracovníkům! Od vysazení na naše území to můžeme u všech sledovat - a přece ani na okamžik nezaváhali - s výjimkou dvou zrádců, u nichž únava a zejména strach i nepevnost charakteru vykonaly své...

Když konečně našli ubytování a přišla faktická příprava k činu, vršily se opět překážky. Jak čin provést? Způsob byl nakonec vytypován, ale s tím přišla další obava: co když bude zcela ochromena odbojová síť? Odsouzenec byl pro nacisty příliš velkou osobností. A právě v tomto momentě zvítězila nejenom snaha provést rozkaz, ale hlavně vůle odstranit nejenom nebezpečného odpůrce, ale především vtělené zlo.

Toto přesvědčení nabylo skutečné podoby v činu samém a bylo rozhodnuto akt provést, i když oslubení odboje se strany nacistů byl téměř jisté. Toto přesvědčení (u něho navíc podpořené bezvýhradnou snahou provést rozkaz) vtiskuje Gabčíkovi do ruky Stengua a po selhání zbraně vede Kubišův granát na protektorův Mercedes.

Toto přesvědčení vyplnit zlo krutosti a krvelačnosti pomáhá Janu Sonnevendovi ukrýt naplnivatele národní vůle a jejich spolubojovníku v kryptě katedrálního chrámu. Ono také vede schválení a podpoře biskupem Gorazdem, neboť „...“.

Jak bezvýhradně a morálně přesvědčující je toto prohlášení. Jak po jednapadesáti letech promlouvá živými slovy k nám všem, kteří často váháme nad uskutečněním daleko jednodušších a hlavně nebezpečí zcela prostých úkolů. Stejně tak obdivuhodná je i morální podpora poskytovaná účastníkům akce i jejich spolubojovníkům po nepochopitelném, pro člověka 20. století, zásahu nacistů v Lidicích - duchovním otcem dr. Petřekem, který dokazoval oprávněnost činu a byl jim pevnou oporou v době zoufalství...

Když procházíme dnes pravoslavným katedrálním chrámem a hledáme stopy boje (nacházíme je na kůru a v kryptě i v chrámové lodi), sevře se námi srdce... Opět se v nás ozve síla onoho přesvědčení boje se zlem, boje, který zde probíhal v červených ranních hodinách a který byl sice beznadějný, ale vyplýval ze zcela zřejmé nutnosti, se zlu postavit a bit se do posledního náboje. Co morální síly bylo třeba k tomu, aby se našla fyzická síla se v době nejprudšího střetnutí snažit prokopat do kanalizační sítě! Nesvědčí to jenom o pevné vojenské kázni pracovat pod deštěm střel, ale především o nesmírné síle duchovní, která dokázala také obrátit poslední náboj proti sobě... Když skončil boj a fotoaparáty cvakaly nad mrtvými těly, pak tito mrtví byli morálními vítězi a byli to upřavdě ti, nad které jen stěžej najdeme v řadách vojsk statečnější - nejenom fyzicky, ale především v síle morální a duchovní.

Stejní byli ti, kteří stáli 3. září před t. zv. stanným soudem, velkým divadlem, zorganizovaným justicí mocipánů především pro kolaborantské přísluhovače. Byl to soud, kde nebylo možno se hájit. Ze zmučených lidských bytostí, které zde stály před svými katy, opět vyzářovala duchovní síla. Věděli, že jejich účast na činu byla morálně nevyhnutelná, a tak se chovali. To, co jim do úst vkládala „justice“ není důležité. Důležité je dovršení činu vlastní krví... Zlo mohlo triumfovat jako vždy pouze do času. Znevažování nejvyšších morálních hodnot se zřítilo v plamenech revoluce o necelé tři roky později. Likvidace církve určená nacisty nenastala - církev po celou tu dobu existovala dále v tajně, ale o to výraznější činnosti svých duchovních, aby byla celým národem po osvobození přijata jako církev hrdinů.

Čin provedli Čech a Slovák, kteří společně bojovali za Československou republiku. Dnes ovšem již země Čech a Slovenska společně nejsou. Často mě v těchto dnech napadá: co by tomu asi řekli?

Richard Glazar

Treblinka - slovo jak z dětské říkanky

Druhého srpna devatenáct set čtyřicet tři. Vpředu, někde u našich obytných baráků padne výstřel, chvilka ticha - prásk - jeden granát, druhý, třetí, vidím, jak praskne vpředu na dlážděné cestě - wachman stojící za námi zmizí pod ostatními těly a někde se propadne, ten u plotu taky, jako když ho do země vbije - Josek a Heršek mají v rukou jejich pušky - "Revoluce - konec vojny!" - druhá část hesla má zmást wachmany.

"Hurá!" - nejdřív jednotlivě, nesměle - sám to nemohu dostat z prsou, chrčí mně to v krku, teď to konečně prorazí - hurá! - spojuje se, sílí, sborově táhlé hurá - a Treblinkou zní křik, jaký z ní dosud nevzešel - křik člověka...

Z chrastí kolem vyšlehnou ohničky - něco mně přeletí a vybuchne při dopadu před baráky Ukrajinců brána do druhého tábora je široce otevřená a za ní zaklekává s puškou nějaká kulatá ostříhaná hlava - podle toho by to mohl být Želo - "Kiwe ji dostal," zaslechnu...

V průhledu přes cestu vyběhne od baráku SS postava bez kazajky, jen v bílé košili, ale hned zmizí za výbuchem granátu. Porůznu vyskakují další ohničky a malé ohýnky začínají vyskakovat proti nám od ukrajinských baráků. Robert sebou naráz praští s nataženými ručičkami na hromadu posekaných větví, jako když kluci padávají do kupy sena a zůstávají bez hnutí. Nejdál vpředu je Šaul, Jojneho Šaul - sám - zarazí se, komihá rukama jako když plave naznak - takhle se doma nadnášely a bláznivě mávaly křídly opilé slepice, když někdo vylil na hnojiště nepodařenou višňovku. Vlevo kousek přede mnou běží dál k ukrajinským barákům Karel s napřaženým rýčem, ale přestává - dál to nějak nejde. Zahlédnu, jak zpoza stromu u baráku střílí Rogoza. Co vlastně s tou sekerou, co mám v ruce?

Zepředu, odněkud z rozcestí před barákem SS se ozve dlouhá hrkává dávka. Krátké zasyčení - šlehnutí, výbuch mi zavře oči, všechno se se mnou zatřese, borovice někde před kuchyní jako by celá naráz vzplála obrovským plamenem s černě lemovaným okrajem - slabší, ale stále syčení, oheň - benzínový tank - tak přece, Standa Lichtblau -

Motáme se na volném prostranství před ukrajinskými baráky - je nás nějak málo - Josek drží bezradně v rukou pušku bez nábojů - Herška už vůbec nevidím -

Z cesty podél baráků sbíhá Lublink, v ruce má nějaký prut, a jako když zahání hejno husí, ukazuje k zadní bráně do předpolí: "Pryč tady, všichni - do lesa!"

Brána je vyvrácena - vbíháme do předpolí na zeleninové pole.

"Karlée, hehé -" Proč se na něj tak bláznivě směju a von na mě? - Běžíme vedle sebe. Křičím, pořád se slyším křičet. Chce se mi poskakovat, vyvádět. Vběhnu na protáhlou hromadu hnoje před sebou a hopsám na druhou stranu, když to pode mnou několikrát pleskne a sykne. Ty blbče, musíš se křejt, kdes to jakživ viděl, takhle se chovat. Z obou stran to hvízdá ze strážních věží - na ty se nikdo nedostal. Ostatná síť před protitankovými rejtary - tam už jich leží, valí se zpátky dolů - sténají "oj, Mamma". Nikdy bych nevěřil, že krev je tak ostře červená.

To chce pomalu našlapovat, jako po provaze, po laně - jen ne rychle - a teď skok - Karel už skočil přede mnou - dáváme se znovu do běhu.

"Kam teď?"

"Tamhle napravo utíkají do lesa!"

"Ne, my doleva, do močálů, tam co je rašelina."

Zůstáváme tři - před námi běží černý Šlojme od Tarnungu. Malé jezírko - proskočíme nějakým porostem rovnou v běhu do vody. S Karlem jsme asi uprostřed, Šlojme před

námi, když nám po protějším břehu nadbíhá černá uniforma wachmana - výstřel, výkřik -

Potápím se, plavu a hrabu se v bahně pod vodou zpátky ke břehu. Jsou tam přece husté větve, které přesahují daleko do vody - prolétne mi hlavou. - Vodou to zvonivě prošlehává. Když narazím na břeh, rychle se nadechnu a hned se zase potopím. Někdo po mně zuřivě hmatá - Karel se přesvědčuje, co se mnou je.

Po chvíli ticha a po několikerém rychlém nadechnutí se odvážím po ústa se vynořit nad hladinu. Karel vedle mě se už taky rozhlíží. Jsme úplně skryti v pološeru pod hustou clonou vrbových větví, za zády máme bahnitý břeh, tak vysoký a měkký, že se v něm vsedě udržíme.

"Myslel, že nás taky zasáhnul." Spíš mluvíme očima než ústy.

"Tady teď musíme vydržet až do tmy. Jen se sem musíme líp zapasovat..."

Ústa těsně nad vodou, prsty rve-me a vyhrabáváme břeh za sebou. Oči máme přitom upřené na hladinu. Za clonu větví se nesmí rozšířit ani vlnka. Ten dech, ten dech musím zkrotit. Připadá mi, že je slyšet, jak sípáme, ještě kus od břehu. Na mou duši, ten chlap myslel, že jsme ji taky dostali, a odešel.

Pomalou začínám slyšet už víc než vlastní dýchání. Od Treblinky sem zaznívá hrčení - nějaké terénní vozidlo, občas výstřel. Voda je teplá, "jak kafe", řekli by u nás doma. To jsme si vybrali pravý čas na koupání. Mezi větvemi pálí do hladiny slunce a po ní se pohybuje nějaký hmyz. Ze silnice od Malkinie se ozývá rachot, za čas je shora slyšet hluk motoru, který jako by se zavěšoval nad námi - průzkumné letadlo. Okolím se začíná rozléhat volání, výkřiky, občas střelba, do lidských hlasů pak pronikne psí štěkot. Hlasy a štěkot se víc a víc přibližují - teď, teď jsou tady nad námi - teď - ne,

jdou dál, vzdalují se - klid -. Znovu halas - na protějším břehu - nějaký povoz - vypadá to, že nakládají toho zastřeleného.

Když si slunce lehá k hladině, všechno utichá a je slyšet zvuky okolního klidu - bzíkot, jemný pískot. Jak pozvolna mizí paprsky z vody, usedají nám na obličej komáři. Čím častěji se ponořujeme, tím větší hejna se na nás přisávají. Cítím, jak otékám kolem očí, kůže na čele se mi napíná. S přibývající časem voda jako by ledovatěla. Ba ne, je stejně tepla, ale už jsme v ní snad šest hodin. Třesavka přechází v úplnou zimnici. Cítím, jak nám s Karlem na sebe narážejí kolena.

V úplné tmě plaveme a brodíme se na protější břeh. Když vylezeme z vody, otočíme se. Nad Treblinkou se rozlévá ohromná rudá, červenavá, žlutavá záře - taková nad ní ještě nikdy nebyla.

Ukážkou z knihy Richarda Glazara Treblinka - slovo jak z dětské říkanky si připomínáme padesáté výročí povstání ve vyhlazovacím táboře - Treblinka, kde bylo během války celkem zavražděno na 750.000 Židů.

Boj, jehož se autor zúčastnil a během kterého se mu podařilo uprchnout, vypukl 2. srpna ve 4.30 hodin. Povstalci, vedeni odbojovým výborem (v čele s inženýrem Galewskim, doktorem Chorazyckim, Šmuelem Rajzmanem, Kurlandem a bývalým kapitánem české armády Blochem), měli jen pár ručních granátů a pistolí. Zápálili dřevěné baráky a zabili několik ukrajinských dozorců. Většina bojujících byla zastřelena, když se snažili prodrat ostnatým drátem, a velká část těch, kterým se podařilo překonat tuto překážku a utéct (300-500 lidí), byla dříve či později chycena (často na udání místních venkovanů) a zavražděna. Povstání v Treblince bylo významným činem odporu: slovy George Steinera ...hádkou není, proč nebyli východoevropští Židé odbojnější, proč vyhnání z říše lidí, zbavení zbraní, metodicky vyhlazování, nerevoltovali. To je ve skutečnosti velice neslušná otázka, tím spíše, že ji často pokládají ti, kdo

během vraždění mlčeli. Otázka zní, jak je možné, že Galewski a jeho odbojový výbor byli schopni povstat z páchnoucích hald mrtvol a vést boj proti esesáckým kulometům. Záhadou je, že si jediný člověk mohl udržet dostatek paměti na normální život a ve svých družích a vlastní zvěřecí podobě rozpoznat člověka. Jen takové poznání může vést ke vzpouře a onomu nejvyššímu skutku lidské identity - dát svůj život za přežití druhých. A to právě treblinský výbor dokázal...

PŘED PADESÁTI LETY

2. srpna 1943 bilancoval generální guvernér Hans Frank před třiceti říšskými řečníky: *Zde jsme začínali s třemi a půl milionem Židů, z nichž se už vyskytuje jen několik pracovních rot, všichni ostatní - řekněme - se vystěhovali...*

2. srpna povstalo 600 vězňů v Treblince, kde do té doby bylo v plynových komorách zavražděno nejméně 750 tisíc vězňů. Povstání ukončilo provoz plynových komor. Mezi vůdci povstání byl terezínský vězeň Rudolf Masárek, osvobození se dožilo 54 vězňů, mezi nimi Rudolf Glazar a Karel Ungar.

4. srpna hlásilo odbojové hnutí z osvětimského tábora do Krakova: *Jedna z Židovek před vchodem do plynu zastřelila blockführera SS, druhého zranila... Židé dostávají mnoho balíčků a píšu často pro reklamu jako pracovní tábor Birkenau.*

10. srpna protektorátní šéf bezpečnostní policie a sicherheitsdienstu E.Weinmann - s odůvodněním, že pokusy o podplácení četníků jsou v Terezíně zvlášť časté - zařídil zvýšení platů 38 svobodných četníků přeložených do strážného oddílu v Terezíně o 30 K denně.

14. srpna byla v Terezíně zapojena nově budovaná hlubinná studna, a tím se zvýšila původní kapacita vodárny šestkrát.

16.srpna je v deníkových záznamech Ego na Redlicha první zmínka o přípravě nových transportů. Registrovat se musely osoby ve věku od 14 do 60 let a z 10.000 vězňů vybrali na práci 6.000: *Ujistíují, že nezapíší pro organizování transportů na východ, ale kdo uvěří?*

V noci ze 17. na 18. srpna byl podniknut britský nálet na Peenemünde, kde se vyvíjely a měly vyrábět rakety V 2.

20. srpna byl jmenován dosavadní ministr vnitra Wilhelm Frick říšským protektorem v Praze, ale současně byl K.H.Frank povýšen s titulem Německý státní ministr pro Čechy a Moravu.

21. srpna sdělil oběžníkem vedoucí terezínského zdravotnictví dr.Erich Munk, že podle rozkazu velitele tábora Burgra budou na-

příště všichni otcové a matky s dítětem počítým v Terezíně zařazeni do transportu.

22. srpna Hitler rozhodl, aby výroba raket V 2 byla zabezpečena přeložením pod zem, případně aby byla kryta v betonových bunkrech. Nasazení měli být vězňové koncentračních táborů.

24. srpna přišel do Terezína transport více než 1.200 dětí z bialystockého ghetta, které bylo krátce předtím zničeno. Děti byly přísně izolovány v barácích oddělených vysokým drátěným plotem. K nim přidělení opatrovatelé a lékaři měli zakázáno izolovaný úsek opustit. *Je zakázáno mluvit s dětmi pod trestem smrti,* zaznamenala Eva Roubíčková do deníku.

24. srpna informoval československý představitel v Ženevě Jaromír Kopecský, že dostal prostřednictvím Červeného kříže Edelsteinem a Eppsteinem podepsané potvrzení, že do Terezína došla zásilka vypravená ze Ženevy a obsahující 5,8 tuny polévkových kostek, kondenzovaného mléka a sušeného ovoce.

26. srpna promluvil do moskevského rozhlasu československý velvyslanec Z.Fierlinger o vraždění civilního obyvatelstva v nacisty okupovaných územích, při kterém používají také speciálně připravené prostředky masových vražd, jako jsou ony známé nákladní vozy, které lid na Kavkaze nazval dušegubkami.

připravil M.K.

ZE ŽIDOVSKÉHO MUZEA

V Obřadní síni pohřebního bratrstva naproti Klausově synagóze byla 1. července otevřena stálá expozice *Kresby terezínského ghetta*. Ačkoli výstava dětských kreseb byla přístupná na stejném místě od roku 1979 až do nedávna a rozsáhlou přehlídku prací terezínských malířů jsme měli možnost zhlédnout naposled v paláci Kinských právě před rokem, stojí nová expozice za vidění. Je zajímavá především jednoduchým a moderním architektonickým řešením, které dává maximálně vyniknout samotným kresbám, aniž přitom příliš narušuje prostor historické budovy (první expozice Židovského muzea zde byla otevřena v roce 1926). Novinkou je i nápaditá kombinace kreseb dětí a dospělých s příbuznými náměty ve druhém patře, jejichž konfrontaci vyniká odlišnost pohledu dětí a dospělých na skutečnost ghetta, kterou vzájemně objasňují lépe než jakýkoli slovní doprovod. Že většina kreseb není vystavována v originále, je pochopitelné a návštěvníkům to, jak se zdá, vůbec nevadí. Dojem kazí pouze špatná kvalita a často zcela nepravděpodobná barevnost reprodukcí. (ap)

SYMPOSIUM

Terezínská iniciativa pořádá dne 9.9. 1993 v 9.00 hod. v zasedacím sále pražské Židovské radnice v Praze 1, Maiselova 18 symposium věnované *rezistenci v Terezínském rodinném táboře v Osvětimi-Birkenau*. Na sympoziu budou vítáni všichni bývalí vězňové tohoto tábora.

Předsednictvo Terezínského iniciativy